

SEKUNDÁRNA ANALÝZA EKONOMICKÝCH UKAZOVATEĽOV KRAJÍN VYŠEHRADSKEJ ŠTVORKY V TIENI RUSKO-UKRAJINSKÉHO KONFLIKTU

SECONDARY ANALYSIS OF THE ECONOMIC INDICATORS OF THE VISEGRAD COUNTRIES IN THE SHADOW OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN CONFLICT

Vivien Pásztóová

Abstract

After the coronavirus epidemic, the armed conflict between Russia and Ukraine led to new economic and social problems on a global scale. Visegrad countries faced significant challenges, which have caused trade and livelihood difficulties due to their dependence on Russian natural gas imports. The study, which is based on secondary research, presents the examined problem primarily by relying on relevant domestic and international literature. In the course of the secondary research, the data collected from reliable databases and statements are studied with a comparative analysis in relation to the Visegrad countries. A parallel can be drawn between the literature and the secondary data shown. In each of the allied countries, economic indicators shown a downward trend, consumer price inflation grow by around 10%, causing existential problems at the national level. Based on the reports studied in terms of quality of life, the Czech Republic is the most liveable country, while Hungary has the lowest quality of life.

Key words: Visegrad countries, economic situation, Russian-Ukrainian armed conflict

JEL Code: B22, H12, H56

Úvod

Neočakávaná udalosť sa môže zmeniť odolnosť a schopnosť prežitia jednotlivých ekonomík. (Kézai & Kurucz, 2023). Po skončení epidémie koronavírusu je rusko-ukrajinský ozbrojený konflikt prekážkou trvalo udržateľného rozvoja a ohrozuje energetickú bezpečnosť (Kicsi et al., 2023).

Vyšehradská skupina (Poľsko, Česko, Maďarsko, Slovensko) je združenie krajín v rámci Európskej únie, ktoré sa riadia podobnými historickými, kultúrnymi, náboženskými, sociálnymi, ekonomickými princípmi. Vstup do EÚ v roku 2004 priniesol krajinám hospodársky rozvoj (Čuhlová & Kotíková, 2022). Ekonomické ukazovatele krajín vrátane reálneho hrubého domáceho produktu (HDP), miery nezamestnanosti a rozsahu exportnej, importnej aktivity majú vplyv na vývoj životnej úrovne (Matoušková, 2022).

Cieľom štúdie je preskúmať vývoj ekonomických ukazovateľov po epidémii koronavírusu a vplyv rusko-ukrajinského ozbrojeného konfliktu. Sekundárny výskum skúma ekonomické ukazovatele krajín Vyšehradskej štvorky komparatívnou analýzou s využitím relevantných databáz.

1 Prehľad literatúry

Agresia voči Ukrajine narušila pocit bezpečia európskeho spoločenstva a vytvorila obrovské nezhody. Vyšehradské krajiny sú ohrozené z pohľadu geografickej polohy, obchodných vzťahov a politického tlaku zo zahraničia (Genschel, 2022). S rastúcim pocitom neistoty klesá počet spotreby a, investícií, čo ovplyvňuje vývoj HDP a mechanizmov trhu práce. Príjmové rozdiely sa ešte prehĺbia, v dôsledku čoho sa zníži spotrebiteľské správanie domácností, navyše sa do zraniteľnej pozície dostanú príliš energeticky náročné odvetvia (Celi et al., 2022). Epidémia koronavírusu mala vážne následky, ktoré viedli k hospodárskej kríze. Na Slovensku, v Maďarsku a Česku sa reálny HDP znížil o 5 %, v Poľsku nepresiahol 3 % pokles (Matoušková, 2022).

Keďže z krajín Vyšehradskej štvorky má pobrežie len Poľsko a funguje aj domáce spracovanie uhlia, ostatné tri krajiny viacej trpeli závislosťou od dovozu ruského plynu. Ponuka sa znížila a ceny dramaticky vzrástli. Pred vojnou bolo Slovensko v dodávkach ropy úplne závislé od Ruska (Riepl & Zavorská, 2023).

Spojenecké krajiny čelili zvýšeným sociálnym a ekonomickým rizikám, čo spôsobilo prudký nárast inflácie (Szendi & Kocziszky, 2022). Čo sa týka zhoršovania kúpnej sily peňazí, najviac to postihlo Česko a najmenej Maďarsko. Krátko na to bola miera inflácie v Maďarsku 14,7 %. V tomto období Slovensko vyprodukovalo najpriaznivejšie hodnoty (Csontos, 2022). Predvídateľná dlhodobá vysoká inflácia poukazuje na efektívne využívanie nástrojov riadenia rizík. Okrem tradičnej diverzifikácie sa čoraz viac do popredia dostávajú riešenia riadenia rizík založené na AI (Vancsura & Bareith, 2023).

EÚ konala vedome a prijala opatrenia, ktoré sa snažili Rusko politicky obmedziť a ekonomicky oslabiť. Presadzovala solidárnu utečeneckú politiku. Pokiaľ ide o energetickú

politiku, EÚ sa snažila získať nezávislosť od Ruska prostredníctvom spolupráce medzi národmi a prechodom na čistú energiu. (Fabbrini, 2022). Ekonomické a sociálne dôsledky pandémie a rusko-ukrajinského konfliktu sú nepredvídateľné. S koncom vojny sa očakáva ekonomická nerovnosť medzi členskými štátmi EÚ, ktorej jednou z hlavných príčin je silná inflácia (Morillas et al., 2022).

1.1 Metodológia výskumu

Výskum sa zameriava predovšetkým na zber literatúry, ktorá tvorí základ skúmaného problému. Pred analýzou sekundárnych údajov sme na základe literatúry vychádzali z dvoch predpokladov:

P₁: Počas skúmaného obdobia sa ekonomická situácia v každej z krajín Vyšehradskej štvorky výrazne zmenila.

P₂: Kvalita života je podobná vo všetkých krajinách Vyšehradskej štvorky.

Cieľom štúdie na základe sekundárneho výskumu je porovnať ekonomické ukazovatele krajín Vyšehradskej štvorky v tieni rusko-ukrajinského konfliktu. V kapitole prehľadu literatúry je prezentovaný vývoj ekonomických ukazovateľov Vyšehradskej štvorky v tieni rusko-ukrajinskej vojny, pričom sa opiera o domáci a medzinárodný výskum. V rámci výskumu sa skúmajú vybrané ekonomické ukazovatele spojeneckých krajín s využitím údajov z databáz Statista, OECD a Eurostat, ako aj ukazovateľov blahobytu na základe Hofstede Insights a World Happiness Report. Skúmané obdobie je medzi rokmi 2020 a 2023. Dáta z databáz a výkazov sa skúmajú pomocou tabuliek a diagramu s jednoduchou popisnou analýzou. Výsledkom sekundárneho výskumu je aktuálne spracovanie údajov z viacerých relevantných databáz, ktorých účelom je študovať ekonomické ukazovatele a ukazovatele blahobytu Vyšehradskej štvorky, čo výrazne ovplyvnila epidémia koronavírusu a rusko-ukrajinský ozbrojený konflikt.

1.2 Výsledky výskumu

Vyspelá krajina sa vyznačuje primeranou úrovňou zamestnanosti a príjmov, dobrou infraštruktúrou a kvalitou života. Krajiny sa snažia zvýšiť svoje HDP, aby podporili svoj ekonomický rozvoj (Klamár & Gavaľová, 2018).

Tabuľka 1 zobrazuje vývoj reálneho HDP medzi rokmi 2020 a 2023. Dostupné údaje pochádzajú z databázy Statista. V roku 2020, po vypuknutí zdravotnej krízy, hodnota reálneho

HDP vo všetkých krajinách naznačovala negatívne percentuálne rozdelenie. Najvyššie percentuálne rozdelenie možno vidieť v roku 2021. V rokoch 2022 a 2023 sú údaje odhadované, ale vo všetkých krajinách je možné pozorovať pokles.

Tab. 1: Vývoj reálneho HDP (hrubého domáceho produktu) medzi rokmi 2020 a 2023 v percentách

odhadované	2020	2021	2022	2023
CZ	-5,50 %	3,49 %	1,87 %*	1,50 %*
HU	-4,46 %	7,10 %	5,70 %*	1,80 %*
PL	-2,20 %	5,88 %	3,83 %*	0,49 %*
SK	-4,36 %	3,02 %	1,80 %*	1,50 %*

Zdroj: Statista databáza¹

Tabuľka 2 ukazuje vývoj miery zamestnanosti na základe dostupných údajov medzi rokmi 2020 a 2022. Percentuálne rozdelenia sú uvedené na základe údajov z databázy OECD. Počas troch sledovaných rokov sa miera zamestnanosti v Maďarsku a Poľsku neustále zvyšovala, zatiaľ čo v ostatných dvoch krajinách došlo k stagnácii s menšími či väčšími poklesmi a nárastmi.

Tab. 2: Vývoj miery zamestnanosti medzi rokmi 2020 a 2022 v percentách

	2020	2021	2022
CZ	74,40 %	74,40 %	75,45 %
HU	71,95 %	73,08 %	74,35 %
PL	67,80 %	70,30 %	71,35 %
SK	69,47 %	69,45 %	71,35 %

Zdroj: OECD databáza²

Tabuľka 3 skúma vývoj miery nezamestnanosti na základe údajov medzi rokmi 2020 a 2022. Údaje pochádzajú z databázy OECD. Slovensko vyniká medzi spojeneckými krajinami v tom, že produkuje najvyššiu mieru nezamestnanosti v trojročnom mapovaní. Nezamestnanosť v Česku je najnižšia v skúmanom trojročnom období. V roku 2021 je možné pozorovať nárast miery nezamestnanosti vo všetkých krajinách okrem Maďarska.

¹ [Hungary - gross domestic product \(GDP\) growth rate 2027 | Statista](#)

[Poland - gross domestic product \(GDP\) growth rate 2027 | Statista](#)

[Czech Republic - Gross domestic product \(GDP\) growth rate 2027 | Statista](#)

[Slovakia - Gross domestic product \(GDP\) growth rate 2027 | Statista](#)

² <https://data.oecd.org/chart/72VP>

Tab. 3: Vývoj miery nezamestnanosti v rokoch 2020 až 2022 v percentách

	2020	2021	2022
CZ	2,55 %	2,80 %	2,40 %
HU	4,14 %	4,04 %	3,61 %
PL	3,21 %	3,37 %	2,89 %
SK	6,65 %	6,82 %	6,15 %

Zdroj: OECD databáza³

Tabuľka 4 ukazuje vývoj harmonizovaného indexu spotrebiteľských cien (HICP), ktorý je vhodný na medzinárodné porovnanie. Údaje pochádzajú z databázy Eurostatu a vzťahujú sa na obdobie rokov 2020 až 2022. Do roku 2022 vzrástla inflácia v Českej republike oproti predchádzajúcemu roku o 11,5 %, na Slovensku a v Maďarsku o 10,1 % a v Poľsku o 8 %.

Tab. 4: HICP (Harmonizovaný index spotrebiteľských cien) v rokoch 2020 až 2022 v percentách

	2020	2021	2022
CZ	3,3 %	3,3 %	14,8 %
HU	3,4 %	5,2 %	15,3 %
PL	3,7 %	5,2 %	13,2 %
SK	2,0 %	2,8 %	12,1 %

Zdroj: Eurostat databáza⁴

Tabuľka 5 popisuje priemerné hodnotenie kvality života na základe správy World Happiness Report z roku 2023, rozdelené do siedmich faktorov. Blahobyt a kvalita života hodnotia ekonomickú, sociálnu, psychologickú, subjektívnu a objektívnu spokojnosť národov (Murgaš & Petrovič, 2020). Sčítaním indexových bodov siedmich faktorov sa získa jediná hodnota, na základe ktorej je možné zoradiť krajiny z hľadiska kvality života. V celkovom globálnom hodnotení je Česko na 18. mieste so 6,845 indexovými bodmi, Slovensko na 29. mieste s 6,469 indexovými bodmi, Poľsko na 39. mieste so 6,260 indexovými bodmi a Maďarsko na 51. mieste so 6,041 indexovými bodmi. V prípade Slovenska je dôležité poznamenať, že prieskum sa neuskutočnil v roku 2022, takže indexové body za rok 2023 boli analyzované na základe rokov 2020 až 2021.

³ <https://data.oecd.org/chart/72VT>

⁴ <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/bookmark/64310b66-a7e7-4775-bdab-e30449f63c17?lang=en>

Tab. 5: Priemerné hodnotenie kvality života (World Happiness Report 2023)

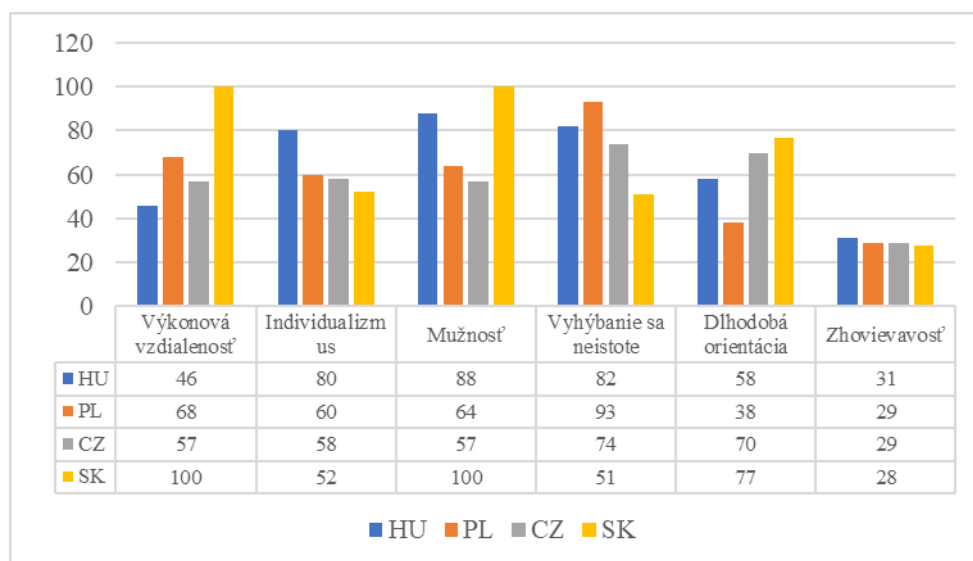
	Poradie	Priemerná životnosť	Dystopia+zostatok	Vnímanie korupcie	Veľkorysosť	Sloboda robiť životné rozhodnutia	Zdravá dĺžka života	Sociálna podpora	HDP na obyvateľa
CZ	18.	6,845	2,099	0,050	0,158	0,693	0,477	1,544	1,823
HU	51.	6,041	1,663	0,065	0,105	0,501	0,435	1,519	1,754
PL	39.	6,260	1,772	0,139	0,120	0,511	0,477	1,474	1,767
SK *	29.	6,469*	2,078*	0,022*	0,128*	0,494*	0,472*	1,544*	1,731*

Zdroj: The World Happiness Report⁵

Obrázok 1 zobrazuje krajiny Vyšehradskej štvorky na základe online správy Hofstede Insights. Hofstede, holandský sociálny psychológ, ako prvý uskutočnil výskum kultúrnych hodnôt, ktoré sa rozšírili do krajín. Hofstedeho model umožňuje implementáciu komparatívnych analýz medzi krajinami identifikáciou kultúrnych aspektov (Sent & Kroese, 2022). Mocenské rozdiely naplno pociťujeme na Slovensku a aj Poľsko a Česká republika sú hierarchické spoločnosti. Spomedzi susedných krajín je Maďarsko výrazne individualistickou krajinou. Slovensko je úplne maskulínna krajina a aj Maďarsko je silne charakterizované mužskými hodnotami (napr. túžba po moci, súťaživý duch, riziko). Krajiny s najväčšou averziou k riziku sú Poľsko a Maďarsko. Slovensko a Česko sa vyznačujú dlhodobým myslením, len poľský národ myslí krátkodobo. Všetky krajiny V4 sa vyznačujú zdržanlivosťou a pesimizmom, sociálne normy majú na život ľudí obmedzujúci vplyv, čo ovplyvňuje realizáciu individuálnych potrieb.

⁵ World Happiness, Trust and Social Connections in Times of Crisis | The World Happiness Report

Fig. 1: Porovnanie krajín na základe Hofstedeho modelu kultúrnych dimenzií

Zdroj: Hofstede Insights⁶

Konklúzia

Úvodná kapitola stručne popísala skúmanú problematiku a zhrnutie literatúry predstavilo ekonomickú a sociálnu situáciu spojeneckých krajín so zameraním na rusko-ukrajinský ozbrojený konflikt.

Vplyv ruskej okupácie Ukrajiny je výrazne citeľný vo všetkých krajinách Vyšehradskej štvorky. Závislosť od ruských dodávok zemného plynu postavila krajiny pred značné výzvy. Poľsko ako veľká ekonomika s vysokým vnútorným dopytom je krajinou najmenej zasiahnutou recesiou. Malé ekonomiky sú citlivejšie na výkyvy zahraničného dopytu, ktoré so sebou prinášajú krízy, či už z ekonomických alebo iných dôvodov. Zhoršenie kúpnej sily peňazí spôsobilo ekonomickú recesiou a sociálne nerovnosti sa ešte prehĺbili. V porovnaní s rokom 2021 sa percento reálneho HDP znížilo vo všetkých spojeneckých krajinách. Miera zamestnanosti na Slovensku a v Poľsku je o niekoľko percent nižšia ako v Maďarsku a Českej republike. Najvyššia nezamestnanosť postihuje Slovensko, čo ovplyvňuje aj možnosti zamestnania mladých ľudí. Ruská invázia spôsobila výrazné zvýšenie miery inflácie spotrebiteľských cien. V každej z krajín V4 sa kúpna sila peňazí zhoršila asi o 10 %. Na základe literatúry a sekundárnych údajov možno overiť prvý predpoklad. Česko je z pohľadu hodnotenia priemernej kvality života považovaná za najobyvateľnejšiu krajinu spomedzi V4. Slovensko je úplne maskulínna a hierarchická krajina, Maďarsko kladie dôraz na individualizmus a Poľsko sa väčšinou vyznačuje averziou k riziku. Pre všetky V4 platí, že

⁶ Country Comparison - Hofstede Insights (hofstede-insights.com)

ide o umiernené a skôr konzervatívne krajiny a uspokojovanie individuálnych potrieb má druhoradú funkciu. Druhý predpoklad sa úplne nepotvrdil, napriek tomu, že V4 majú podobné historické a kultúrne korene a sú geograficky blízko, krajiny sa kvalitou života vo väčšej či menšej miere líšia.

Ohľadom rusko-ukrajinského konfliktu sa medzi krajinami vytvorili rozpoltené názory, Maďarsko zaujalo k veci úplne opačný postoj. Pevný postoj Česka a Slovenska v prospech Ukrajiny, ako aj protiruský postoj Poľska boli v rozpore s maďarským vnímaním. Maďarsko sa nechcelo od Ruska odvrátiť z viacerých vecných hľadísk. Aj v prípade krajín Vyšehradskej štvorky je kľúčovým faktorom kvality života spolupráca ekonomík a pocit bezpečia v rámci krajiny. Po vojne treba oživiť ekonomiky, čo sa dá dosiahnuť zvýšením a stabilizáciou príjmov, konsolidáciou domácich trhov, podporou technológií a inovácií a zvýšením produkcie.

References

- Celi, G., Guarascio, D., Reljic, J., Simonazzi, A., & Zezza, F. (2022). The Asymmetric Impact of War: Resilience, Vulnerability and Implications for EU Policy. *Intereconomics*, 57(3), 141-147. DOI: 10.1007/s10272-022-1049-2
- Csontos, T. (2022). Mi a helyzet az inflációval? *Világpolitika és Közgazdaságtan*, 1(1), 39-48.
- Čuhlová, R., & Kotíková, S. (2022). Influence of Structural Distribution of FDI Inflows on Labour Productivity of Visegrad Countries. *Ekonomski pregled*, 73(6), 825-846.
- Fabbrini, F. (2022). The war in Ukraine and the future of the EU: prospects for reform. 11-24. Social policy in the European Union: state of play 2022 Policymaking in a permacrisis Twenty-third annual report
- Genschel, P. (2022). Bellicist integration? The war in Ukraine, the European Union and core state powers. *Journal of European Public Policy*, 1885-1900. DOI: 10.1080/13501763.2022.2141823
- Kézai, P. K., & Kurucz, A. (2023). Crisis Resilience of Startup Companies (The Case of Hungary among the Visegrad Countries with a Focus on the Pandemic). *Sustainability*, 15(9), 7108. <https://doi.org/10.3390/su15097108>
- Kicsi, R., Burciu, A., Bostan, I., Zoltan, R., & Buta, S. (2023). Energy Poverty: Macroeconomic Insight on Romania, Bulgaria and the Visegrad Group within the European Context. *Amfiteatru Economic*, 25(63), 413-428. DOI:10.24818/EA/2023/63/413

- Klamár, R., & Gaval'ová, A. (2018). Regional Application of the Gross National Happiness Index in the Context of the Quality of Life in Slovakia. *Geographical Journal*, 70(4). 315-333. DOI: <https://doi.org/10.31577/geogrcas.2018.70.4.17>
- Matoušková, E. (2022). Comparison of Economic Cycles of the Slovak Economy and Other Visegrad Four Countries. *Public Finance Quarterly-Hungary*, 67(3), 463-481. https://doi.org/10.35551/PFQ_2022_3_9
- Morillas, P., Gomart, T., Feroci, F. N., Pagoulatos, G., Powell, C., & Teixeira, N. S. (2022). *What Role Should Southern Europe Play after the Pandemic and the War in Ukraine? Towards a shared agenda for EU Reform*. CIDOB notes internacionales, 271, 1-9.
- Murgaš, F., & Petrovič, F. (2020). Quality of Life and Quality of Environment in Czechia in the Period of the Covid-19 Pandemic. *Geographical Journal*, 72(3). 261-274. DOI: <https://doi.org/10.31577/geogrcas.2020.72.3.13>
- Riepl, T., & Zavorská, Z. (2023). *Towards a Greener Visegrád Group: Progress and Challenges in the Context of European Green Deal*. Policy Notes and Reports 64, The Vienna Institute for International Economic Studies Wiener Institut für Internationale Wirtschaftsvergleiche
- Sent, E.-M., & Kroese, A. L. J. (2022). Commemorating Geert Hofstede, a pioneer in the study of culture and institutions. *Journal of Institutional Economics*, 18, 15-27. doi:10.1017/S174413742000051X
- Szendi, D., & Kocziszky, Gy. (2022). Changes in the social and technological innovation potential of the Visegrad (V4) regions (2001-2019). *Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek*, 19, 34-47. <https://doi.org/10.32976/stratfuz.2022.42>
- Vancsura, L., & Bareith, T. (2023). Analysis of the performance of predictive models during Covid-19 and the Russian-Ukrainian war. *Public Finance Quarterly-Hungary*, 69(2), 118-132. DOI10.35551/PFQ_2023_2_7

Contact

Vivien Pásztóová

Univerzita J. Selyeho

Bratislavská cesta 3322, SK-94501, Komárno

vivien.pasztoova97@gmail.com